

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: EXAMEN-VRAAGSTUKKEN: Drs. ABR. MEY EN Drs. J. PAARDEKOOPEL — LITERATUUR: Drs. S. KLEEREKOPER — BESLECHTE GESCHILLEN: PROF. Mr. CH. ZEVENBERGEN — UIT DE FINANCIËLE HUISHOUDING DER OVERHEID: J. H. TEXTOR — UIT HET BUITENLAND: W. BEIJDERWELLEN, J. E. ERDMAN, Ch. HAGEMAN EN A. M. VAN RIETSCHOTEN — EFFICIENTIE: C. A. BLAZER EN L. POLAK — BELASTINGVRAAGSTUKKEN: P. K. NIEKERK — REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-LITERATUUR: Mej. Dr. R. PHILIPS, Drs. G. L. GROENEVELD, J. P. DE HAAN EN J. C. SPANGENBERG

BUITEN DE VASTE RUBRIEKEN WERDEN IN DEN VORIGEN JAARGANG BIJDRAGEN GEPLAATST O.A. VAN J. J. BUNING, H. VAN DULLEMEN, Dr. F. C. VAN GEER, D. J. GERRITSEN, A. H. J. DE GOEY, J. H. HAGEMAN, G. HARTOG, Ir. B. A. DE LA HOUSSAYE, MEVR. M. G. MEY-KONING, P. J. POTGIESER, PROF. P. A. J. LOOSECAAT VERMEER, Drs. A. ROBLES, I. ROET, W. WESTRA.

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY
TESSELSCHADESTR 15 - AMSTERDAM, TEL. 82444

UITGEVER: J. MUUSSES - PURMEREND
TELEFOON 77 - GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDRAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADRIJK IS GEOORLOOFD. ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCHEIJNT MAANDELIJKS. BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10.—. FRANCO PER POST F 10.24. BUITEN-
LAND F 10.60. MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHELEN
JAARGANG

INHOUD

E. van Dien	Blz.	25
Literatuur	"	26
Red. Drs. S. Kleerekoper		
„De steekproeven als middel van Accountantscon- trôle” in de literatuur door Drs. S. Kleerekoper		
Naar aanleiding van een conclusie van het „6th Interna- tional Congress of Consulting Engineers”, 7—10 Sep- tember 1932 te Zurich	"	32
door James Polak		
Uit de Financiële Huishouding der Overheid	"	33
Red. J. H. Textor		
VIII. Atavismen in en om de Gemeentewet III		
Overzicht der referaten, uitgebracht op het vijfde Interna- tionaal Congres voor Wetenschappelijke Bedrijfsorga- nisatie, gehouden te Amsterdam op 18—23 Juli 1932	"	35
door C. Verwey		
Boekbeoordeling	"	37
Dr. C. J. v. Vessem: Economische beschouwingen over de Indische middelen, in het bijzonder de fis- cale monopolies, door Mr. Dr. E. Tekenbroek — J. J. Hanrath: Statistieken van goederenvervoer, door Mr. Dr. J. H. van Zanten		
Repertorium van tijdschrift-literatuur op het gebied van Accountancy en Bedrijfsuishoudkunde	"	41
Boeken-repertorium	"	43
Nederlandsch Instituut van Accountants	"	44
Nieuw bestuur		
Ontvangen boekwerken	"	44

E. VAN DIEN

Op 11 Februari 1933 was het veertig jaren geleden, dat *Van Dien* zich te Amsterdam als accountant vestigde.

Dat houdt in, dat hij veertig jaren streed voor de sociale erkenning van dit beroep, voor de waardigheid van dien stand. Toen de soort „accountant” onder de soorten der beroepen, als het ware bij sprongvariatie, uit het geslacht der administratieven, als iets geheel nieuws werd geschapen en hier en daar (het eerst in Engeland) zulk een spruit opschoot, was het

Van Dien, die hier te lande tot de allereersten behoorde van dit nieuw sociaal gewas. De soort was nieuw, doch dat beteekent niet, dat de verschijning toevallig was. Het accountantsberoep moest komen, ook ten onzent, omdat de ontwikkeling van het verkeer dit eischte. Doch de vestiging van *Van Dien* werd voor het beroep van beteekenis door de wijze, waarop hij het aanvatte: zonder aarzeling en met een juist en scherp inzicht in wat het beroep eischte, meldde hij zich aan als zelfstandig en onafhankelijk accountant. En daarmede onderscheidde hij zich van zijn beroepsgenooten dier dagen en zou hij zich nog langen tijd van velen onder hen blijven onderscheiden. Van hoe groote beteekenis de stap van *Van Dien* in dit opzicht is geweest, kunnen slechts ten volle beseffen zij, die de verhoudingen in die eerste jaren der geschiedenis van het beroep in ons land hebben kunnen waarnemen; in de jaren, waarin dit zich bevrijden moest van de banden, waarin het door zijn geboorte uit de administratieven aanvankelijk gebonden was. *Van Dien* was echter juist de man, om eerste te zijn. Het nieuwe is het vreemde en het vreemde wordt aanvankelijk met wantrouwen en bevreemding aangezien. Doch *Van Dien* was een strijdbare natuur. Hij heeft zich geweerd en het vreemde tot het eigene gemaakt.

De jonge accountant moet het aanvankelijk niet gemakkelijk hebben gehad. Dit wordt niet in materiëlen zin bedoeld; wij meenen, dat *Van Dien* van den aanvang af niet zonder succes heeft gewerkt, al kon uit den aard der zaak de ontplooiing der praktijk slechts geleidelijk gaan. Maar het moet in die dagen een zware taak zijn geweest, den eigen weg te banen en zonder leermeester het moeilijke vak te beoefenen. Doch hij heeft volgehouden. Hij is de jaren door een zelfstandige, een persoonlijkheid gebleken, een door zijn bijzondere hoedanigheden opgemerkte en leidende figuur geweest. Na hem kwamen er velen der nieuwe soort, doch hij is in de veelheid niet op-, allerminst ondergegaan.

In alle voor de ontwikkeling van het accountantsberoep en den accountantstoestand belangrijke momenten in Nederland was hij actief betrokken. En niet alleen daar. De leidende plaats in het Vaderland bracht mee, dat hij ook in vele gebeurtenissen van internationaal beroepsbelang zijn rol speelde en zoo is hij

ook in het Buitenland een welbekende en geëerde persoonlijkheid geworden.

Men kan zeggen, dat hij voor het buitenland de Hollandsche accountant typeert. Als iets in staat is in Engeland het „Dutch” weer in eere te brengen dan moet het de goede naam van den Hollandschen accountant wezen en *Van Dien* heeft dien meer dan eenig ander in het buitenland hoog gehouden. Dat hij van het Congres Amsterdam 1926 als voorzitter optrad was een vanzelfsprekendheid.

De Nederlandsche accountantswereld van thans erkent dan ook hem terecht als een van zijn stamvaders. De wereld daarbuiten ziet in hem den patriarch, die kan bogen op een geslacht, dat niet alleen talrijk is, doch er ook kwalitatief wezen mag. Dat geslacht vereenigt zich gaarne om hem, nu hij op dit jubilé in den eerezetel plaats neemt en gedenkt met hem een oogenblik een schoon verleden.

Indien hij thans veteraan mag worden genoemd, dan is hij dit met eere geworden. Wenschen wij hem een rustigen ouderdom, dan is het een rust, die als een na een leven van strijd verdiend heeten mag.

Gaarne brengen ook wij hem van deze plaats het eere-salut dat den pionier toekomt, die den weg hielp banen, waarop velen na hem zijn gegaan.

In verband met den herdenkingsdag werd de jubilaris benoemd tot officier der Orde van Oranje Nassau. Wij verheugen ons daarover. Allereerst om de voldoening, die deze „erkenning van verdienste” van die zijde *Van Dien* moet hebben gegeven. Doch bovendien, omdat hier in het bijzonder *de accountant* werd geëerd, daarmede het beroep en den stand, waartoe *Van Dien* behoort en hij daarin de bekroning mag zien van den strijd, dient hij vóór veertig jaren begon.

LITERATUUR

Red. Drs. S. KLEEREKOPER

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

„DE STEEKPROEVEN ALS MIDDEL VAN ACCOUNTANTS-CONTROLE” IN DE LITERATUUR

Inleiding en probleemstelling

„De steekproeven als middel van accountantscontrole” is een netelig onderwerp. Er is veel over geschreven, maar men kan niet zeggen, dat het groote aantal van de auteurs, die hun meening over het onderwerp hebben gezegd, er veel toe heeft bijgedragen om de misverstanden, die sinds eenige decennien omtrent dit vraagstuk in de vakliteratuur worden aangetroffen, tot een oplossing te brengen. Het is zelfs een feit, dat de jongste publicaties, die zich met deze materie bezighouden, een belangrijken achteruitgang vertoonen, wanneer men ze gaat vergelijken met enkele Deutsche publicaties, die nu al ongeveer 20 jaar oud zijn.

De verwardheid en, bovenal, de vaagheid van de geschriften, die critisch moeten worden besproken, maken het noodzakelijk om alvorens met het eigenlijke literatuuroverzicht te beginnen, een minimale begripsbepaling, in verband met de problemen, die hier aan de orde gesteld worden, vast te stellen. Het is bij deze stof n.l. onmogelijk om — zooals ik in het artikel over de standaardkosten heb trachten te doen — de bestaande begripsbepalingen critisch te analyseren, om de eenvoudige reden, dat

de literatuur er zelfs niet aan begonnen is, eenige poging te doen om het begrip „steekproef” in verband met de accountantscontrole nader te definieeren of te ontleden. Van een vaststaande terminologie, waardoor het gelukt zou zijn, de problemen boven de nietszeggende algemeenheden van het dagelijksch leven te verheffen, is in onze vakliteratuur dan ook geen sprake.

Bij de uitdrukkingen en definities, die ik hieronder voorstel, volg ik de terminologie van *Limperg*.

„*Differentiatie*” is het afsplitsen van een bepaalde phase in het productieproces naar een afzonderlijke groep van bedrijfshuishoudingen. Differentiatie is dus een vorm van „*verticale*” arbeidsverdeling, dat is de splitsing van het productieproces, die plaats vindt op den weg, dien de goederen van den oerproducent tot den consument afleggen. Zoo is het verschijnsel, waarbij het vervoer der goederen wordt afgesplitst naar afzonderlijke ondernemingen (scheepvaartmaatschappijen, spoorwegmaatschappijen enz.) een voorbeeld van differentiatie. Of, om nog een andere groep voorbeelden te noemen: wanneer in een bepaalden bedrijfstak de gewoonte bestaat, dat de fabrieken met stoom gedreven worden, welke stoom door iedere fabriek in een eigen afdeling „krachtopwekking” wordt geproduceerd en er breekt zich in dien bedrijfstak een beweging baan om de fabrieken in den vervolge electrisch te drijven door aansluiting bij een of andere electrische centrale of bij verschillende centrales, dan noemen we dit verschijnsel: „differentiatie van de krachtopwekking naar een afzonderlijken bedrijfstak.”

Het onderzoek van de wetten, die het verschijnsel der differentiatie bepalen, behoort tot de *theorie van de organisatie*. Voor een verdere analyse, van het begrip „differentiatie”, en van begrippen, die er verwant mee zijn, verwijs ik, voorzover deze begrippen de hier behandelde materie raken, naar de artikelen van Prof. *Limperg* over de accountantscontrole in dit maandblad.

De differentiatie is dus het tegenovergestelde van het algemeen bekende verschijnsel van de „integratie.”

Er is *binnen* de bedrijfshuishouding eveneens een beweging waarneembaar, die met de hierboven bedoelde differentiatie tot op zekere hoogte vergeleken kan worden. Binnen de bedrijfshuishoudingen ontstaan verschillende geledingen, die ieder op zichzelf, elkaar opvolgende splitsingen van het productieproces voorstellen. Echter worden nu, de na splitsing ontstane deelen niet verdeeld over de verschillende opeenvolgende bedrijfshuishoudingen in de bedrijfskolom (nog eens een voorbeeld: landbouwer, graanhandelaar, molenaar, bakker, consument), maar over de verschillende *instanties* in de bedrijfshuishouding zelve.

Een zeer belangrijk voorbeeld van deze splitsing is de verdeling in de „*leiding*” en in den „*uitvoeren den arbeid*.” Naar analogie met het eerstbedoelde verschijnsel noemen we dit laatste „*differentiatie binnen de bedrijfshuishouding*”. Zoodra nu de uitvoerende arbeid is gedifferentieerd van de leiding, ontstaat voor de leiding de noodzakelijkheid te worden geïnformeerd omtrent de wijze, waarop de aanwijzingen omtrent de uitvoering van den arbeid zijn opgevolgd.

„*Controle op de uitvoering*” of „*directe controle*” is nu de waarneming van den uitvoerenden arbeid met het doel, de leiding in te lichten omtrent de wijze, waarop haar aanwijzingen met betrekking tot de uitvoering van het productieproces zijn opgevolgd. Hiernaast kennen we de:

„*Controle op het resultaat*” of „*indirecte controle*”. Dit is de controle, die zich richt op de waarneming van de *producten* en die dus moet nagaan, of de producten aan de gestelde eischen voldoen.